

Bá»“ TÁjt Äá»•i thÆ°á»•ng vÃ dÃ²ng chá°ÿy tÆ° tÆ°á»Ýng Phá°-t há»•c

ÄÁ»ng gÁ»p cá»§a Nguyá»...n Há°ÿi HoÁ nh
08/08/2017

BÓ Tát Ýi th°Ýng và dòng chÿy t° t°ßng
Ph-t híc

*NguyÁn
Hÿi Hoành

MÙt
vài quan iÃm cça ông th-t sñ cÿp tiçn, nh° chç
tr°ing tr£ lji chùa cho dân làm tr°Ýng híc, th° viÇn,
nhà d°áng lão; t ng s) phÿi lao ùng tñ nuôi mình&Á

VË
BÓ Tát ÿy là c° s)Á NguyÁn
Hïu KhaÁ (1902-1954),
quê xóm Cam °Ýng, làng Trung Tñ, ph°Ýng ông Tác, nay
là Ëa bàn tÕ dân phÑ 81, ph°Ýng Kim Liên, qu-n Ñng
a, Hà NÙi.Á GiÚi Ph-t Tí biçt ông d°Ùi bút
danhÁ ThiÁu
ChúÁ
"cái chÕi lau" dùng Ä quét s;ch bãi b-m
trong lòng mình và míi thè rác r°ßi trên Ýi.

Á

Theo
nhà Ph-t híc Edward Conze, BÓ Tát là vË Ph-t có ba -c
iÃm: 1) Khao khát jt °ác sñ giác ngÙ hoàn toàn
nh° Ph-t TÕ; 2) Giàu lòng tẽ bị và trí tuÇ; 3) Có mÑi
quan hÇ g'n bó vÙi những ng°Ýi th°Ýng và các suy
ngh), c£m xúc nh° hí [1].

Và
ß n°Ùc ta nía §u thç k÷ XX, vËÁ " jì
BÓ Tát b±ng x°ing b±ng thËt hiÇn thñc giãa cõi
Ýi"Á NguyÁn
Hïu Kha, nh° Ýi híc gi£ Lê M;nh Thát [2], hÙi tả ç
ba -c iÃm trên.Á

Trong
s;ch và hiÁu biçt

C°
s) Kha thuÙc Ýi thè XIV dòng hí NguyÁn ông Tác, mùt

dòng hí có m-t tị thành Th ng Long tẽ cuÑi thĩ k÷
 XV. TỐ ba Ýi ông là Tĩn s) NguyAn V n Lý (1795-1868),
 nhà v n hóa nŌi tiĩng, làA bĩn cạ Cao Bá Quát,
 NguyAn V n Siũu, Vi Tĩng Phan.Á

Cha

ông là Cĩ nhân NguyAn Hĩu CŞu (1879-1946), Ông sáng
 l-p viên phong trào ông Kinh Ngh)a Thác (KNT), tẽng bỄ
 ày ra Côn ẽo nhiÁu n m vì tũĩ chŃng Pháp, mŪtÁ
 " jĩ s) phu" (Une Grande Figure de Lettré), nh° cách
 gĩ cạ hĩc giĩ NguyAn V n TŃ [3]. Anh ruŪt ông là
 giáo s° - nhà s° phĩm m«u mĩc NguyAn Hĩu Tĩo
 (1900-1966).

Nh°ng

NguyAn Hĩu Kha không kĩ tác truyAn thŃng v n nhân cạ
 chaÁ mà chĩn con °Ýng làm mŪt c° s) khŌ hĩnh
 suŃt Ýi chẾ lo cếu giúp ng°Ýi cùng khŌ.

C-u

bé Hĩu Kha b©m sinh a sŞu a cĩm lĩ lŪn lên d°Ūi
 ẽnh h°Bng sâu s_c cạ bà nŪi giàu lòng nhĩn ái và
 ng°Ýi cha say s°a hoĩt Ūng yêu n°Ūc chŃng
 Pháp.Á

Nhĩng

ẽm cùng anh ruŪt un n°Ūc pha trà iũu óm cho các
 cuŪc hĩp kĩn cạ nhóm s) phu KNT tĩ nhà mình, rŌi
 lĩ °ãc ĩc nhiÁu "Tĩn th°" và tài liÇu
 cách mĩng chaÁ mang vÁ ã sŪm hun úc trong c-u bé
 ý chí yêu n°Ūc, th°ĩng nŌi.

Ông

kÁ vÁ tuŌi thĩ cạ mình:Á "Nhà
 nghèo quá, chẾ em tŌi 7-8 tuŌi ã phĩ ch n bò c_t cĩ,
 gĩnh n°Ūc, thŌi cĩm nũu cĩm, 10 tuŌi tĩt n°Ūc, 12
 tuŌi cày bĩa. N m tŌi 13 tuŌi, bŃ bỄ gi-c Pháp b_t,
 °ãc hai tháng thì m¹ sinh con thẽ 8. » °ãc ba
 ngày m¹ ã phĩ i làm Ông.Á

TŌi suŃt ngày ẽng rĩnh B cŌng nhà pha
 (Hĩa Lò) Hà NŪi, hÁ thỹy bŃ bỄ giĩ sang TŌa án thĩ
 chĩy theo, bỄ li m-t thĩm ánh rỹt au.

ĩc truyÇn ông Gia Phú Nh) (Garibaldi)
 thỹy ông nói vŪi bĩn làm mŃĩ vĩa cho mình r±ng "Ý
 jĩ Lĩi là vĩa, Ý jĩ Lĩi là con", tẽ ó tŌi
 nĩy ra ý muŃn hĩc ông B iÁm ó... Sau ỹy tŌi
 không hÁ ngh) tũĩ cái Ýi riẽng cạ tŌi nĩa. Ng°Ýi
 ta cho là tŌi tin jŌ Ph-t mà không l-p gia ình, hĩ
 ch°a biũt nxi u©n khũc cạ tŌi tẽ thĩa còn thĩ
 dĩ"Á [5]

16 tuỔi, Hưu Kha mÙt mình xuỔng Ó Sjn bán
thuỔc Nam và bánh k'ò kiэм sỔng. Vì tin ng°Ýi nên m†
hút vỔn, ông phĐi làm phu kéo thuyÁn, ©y xe, th-m
chí i n xin. Hai n m trÝi cũc nhác ¥y khiìn ông ngày
càng tin yêu triэт lý cếu khỔ cếu ng°Ýi cạ ịo
Ph-t.

CuỔi n m 1920, cả Cí CŞu °ác ra tù,
Hưu Kha vÁ giúp cha mß hiÇu thuỔc Lái Nhân °Ýng ß
Ngã T° Sß. HiÇu ông khách nh°ng chạ yçu giúp á
ng°Ýi nghèo, "vì thç 3 n m trÝi
hai bỔ con chÉ ç n ch°ng thëa Óng nào
[6]Á

Bù
lị, ông híc °ác nghÁ thuỔc Nam và trß thành vỂ
l°ing y suỔt Ýi chĩa bÇnh không công. Ông l¥y hiÇu
TỔnh LiÁu (TỔnh: trong sịch, LiÁu: hiÁu biэт), b†
Şu tñ híc ịo Ph-t và ngoị ngĩ.

SuỔt Ýi híc, lao ùng chân tay và trí
óc, miÇng nói tay làm

19 tuỔi, TỔnh LiÁu i nhiÁu chùa tham
thiÁn v°n ịo, g-p các vỂ chân tu nỔi tiçng nh° Hòa
th°ăng (HT) Thích Thanh Hanh ß Ljng Giang, Hòa th°ăng
Thích Thanh ThuyÁn ß Nam Ổnh, c° s) Lê ình Thám ß
Huç & Qua chuyçn khĐo sát này, ông nh-n ra xu h°Ủng
suy tàn cạ Ph-t Giáo:Á

"Khi i sâu vào nhà
chùa, tôi th¥y sñ tỔ chéc ß chùa không úng mÙt
chút nào vỦi lÝi Ph-t dịy; trái lị hoàn toàn d-p
theo khuôn khỔ phong kiçn chia giai c¥p r† kh̄c nghiÇt,
h°ßng thả xa xỂ, bĩ m† h°n cái tinh thŞn trống lao
Ủng, không theo quy chç "mÙt ngày không làm mÙt
ngày nhỂn n cạ TỔ Bách Tr°ăng.Á

Lị còn dùng thu-t mê tín v½ ra àn
tràng cúng bái, ác khoét nhân dân Á sỔng mÙt Ýi
nhân rxi. Vì thç tôi nh† Ổnh không theo chç ù
ó; cho tỦi ngày nay tôi cing chÉ là mÙt tín Ó tín
ng°áng triэт lý mà thôi. Hjn nĩa, nçu có dỂp, tôi s½
ánh Ó cái chç ù mặc nát ¥y. Sau ó tôi theo
uỔi viÇc ch¥n h°ng Ph-t Giáo" Á [7]Á

Qua ây, ta hiÁu vì sao NguyÁn Hưu Kha
không vào chùa làm s°, mà chÉ làm c° s) tu tị gia, vëa
lao Ủng kiэм sỔng vëa ho±ng d°ing Ph-t pháp.

Do không m̄t thì giÝ vào các nghi thức tôn giáo ß chùa nên c° s) có iÁu kiÇn híc kiçn thức nhiÁu m·t, nghiên cứu triết lý jio Ph-t mÙt cách khách quan, tề nhiÁu góc U.Á

N m 26 tuŌi NguyÁn Hiu Kha l̄y bút danh Ljç KhŌ (vui trong cËnh khŌ), b̄t ßu dĒch kinh Ph-t ra QuŊc ngĩ, vì ông th̄y ng°Yi ta toàn tạng kinh chỉ Hán nên ch³ng hiÁu gì. DĒch kinh úng là khŌ th-t, cĩc kó khó nhĩc, phĒi giĩi cË Hán híc, Ph-t híc, nh°ng ông quyçt làm vŪi suy ngh):Á

"Vì kém tinh thÿn tĩ l-p cho nên ta cé vui ßu vŪi kinh chỉ Hán, ít ng°Yi dám dĒch kinh sang tiçng ta. Kinh chỉ Phjñ dĒch ra chỉ Hán °ác, thì dĒch ra chỉ ta cing °ác ché sao! Chỉ QuŊc ngĩ cçạ ta r̄t dÁ phŌ biçn, dĒch âm lị úng hjñ chỉ Hán"Á [8]

TuyÁn t-p gŌm 16 cuŊn kinh c; bĒn do ThiÁu Chiu dĒch °ác nhà xūt bĒn Tôn Giáo in lị n m 2002 là mÙt ghi nh-n cŊ g°ng ÿy.

N m 1932 ông tĩ in tác ph©m cçạ mình là bĒn dĒch Kinh Vô Th°Yng ; n m 1934 dùng bút danh ThiÁu Chiu in Khóa H° Kinh dĒch ngh)a bĒn dĒch ra QuŊc ngĩ tác ph©m Khóa H° Lắc nŌi tiçng cçạ Trÿn Thái Tông.Á

Híc giĒ NguyÁn Lang (téc thiÁn s° Thích Nh̄t Hjñh) nh-n xét:Á "ThiÁu Chiu là mÙt cây bút r̄t vjng chāi và sâu s̄c; c n bĒn Hán v n cçạ ông r̄t vjng; v n Khóa H° là v n biÁn ng«u r̄t khó dĒch nh°ng bĒn dĒch cçạ ông r̄t ·c s̄c, íc êm tai, ngh)a lý khá rõ ràng" [9]

ThiÁu Chiu ch°a ngày nào °ác i híc,Á chĒ °ác bà nŪi djy chỉ Hán và QuŊc ngĩ. Sau óÁ nh̄Y công phu tĩ híc mà ông sŪm tinh thông Té Th° Ngĩ Kinh, çn tuŌi "tam th-p nhi l-p" ã thjio dùng tiçng Pháp, tiçng Anh, và ·c biÇt am hiÁu Hán híc, Ph-t híc.Á

SuŊt Ýi híc, lao ùng chân tay và trí óc, miÇng nói tay làm, nên viÇc gì ông cing giĩi, tề cây c̄y çn viçt lách. Ông dùng thuŊc Nam chĩa khĩi bÇnh cho nhiÁu ng°Yi, và viçt lojt bài "Bà Lang

Nhà" r̄t thú vĒ ng nhiÁu kó trên báo uŃc
TuÇ.Á

Ông có mÙt híc trò là Ni s° Thích àm
Ánh, 85 tuŌi, hiÇn trả trì chùa Phảng Thánh [10]. Ni s°
àm Ánh có câu cía miÇng: "Ch°ng ai giĩi b±ng
thŒy tôi" và hay kÁ: ông á » mát tay ÷n méc
nhiÁu gia ình ÷n nhÝ tr°Úc hàng tháng. Nhân v-t
ThiÁu Cháu ¥y ã i xa hìn nía thç k÷ nh°ng tên
tuŌi, t° t°ng,Á sñ nghiÇp cùng đi s£n vô giá ngót
mÙt tr m tác ph©m cçạ ông v«n sñng mãi vÙi dân
tÙc...

Ghi chú:Á

[1] Edward Conze: L°ác sí
Ph-t Giáo, Nxb TŌng hãp TPHCM

[2] NguyÁn jì Óng:
ThiÁu Cháu NguyÁn Hũu Kha, Nxb Tôn Giáo, Hà NÙi 2008

[3] Ch°ng Thâu và HÓ Anh
H£i: NguyÁn Hũu CŒu, chí s) yêu n°Úc ông Kinh Ngh)a
Thắc, Nxb Lý lu-n Chính trĒ, Hà NÙi 2007

[4] Edward Conze, ibid.

[5] [6] [7] Tñ Bich cçạ
ThiÁu Cháu

[8] ThiÁu Cháu: Lýi tñ
b£n dĒch kinh A Di à

[9] NguyÁn Lang: ViÇt Nam
Ph-t Giáo Sí Lu-n, t-p III, Nxb V n Híc, Hà NÙi 1994

[10] Ēa chÉ chùa Phảng
Thánh: Ngõ CŃng Tr°ng, Khâm Thiên, Hà NÙi; iÇn thoji
04-38512547

